

Тема. Художнє відтворення проблем українізації 20 років ХХ ст. у драмі М.Куліша "Мина Мазайло"

Мета. Розкривати особливості художнього відтворення проблеми українізації у п'єсі та її проблематику; визначати шляхи розв'язання поставлених автором проблем; розкривати символіку образів твору; розвивати творчу уяву, зв'язне мовлення, вміння виразно читати та аналізувати текст драматичного твору; виховувати свідоме почуття патріотизму; самоусвідомлення себе як українця.

Тип уроку. Урок поглибленого аналізу художнього твору.

Обладнання. Художні тексти, портрет М.Куліша, художні ілюстрації (театральні образи-персонажі), інформаційні картки.

План уроку

1. Організаційний момент.
2. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок учнів.
3. Повідомлення теми, мети і завдань уроку.
4. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів.
5. Поглиблений аналіз твору.
6. Підведення підсумків уроку.
7. Інструктаж домашнього завдання.

Хід уроку

I. Організаційний момент

З'ясування емоційної готовності до уроку. (Називаю 3-4 прізвища).
Запитання.

1. Як вам подобається, коли до вас звертаються, називаючи ім'я чи прізвище?
2. А чому вам подобається більше, коли називають ім'я?
3. А може, справа в тому, що вам не подобається ваше прізвище?

II Актуалізація опорних знань

Вам у дома пропонувалось обдумати походження вашого прізвища і ставлення до нього.

Учні зачитують.

- Як ви думаєте, чому ми саме сьогодні розпочали урок з розмови про прізвища?

III Оголошення і запис теми уроку

- Чого ви чекаєте від сьогоднішнього уроку?

Обговорення цілей у четвірках.

Запис на дошці.

Очікуване:

1. Визначити художню цінність твору Миколи Куліша “ Мина Мазайло” та актуальність його проблематики.
2. Уміти характеризувати образи твору, розкривати їх символічне значення, оцінювати їх вчинки.

1. Перевірка опорних знань про життя і творчість М.Куліша

Завдання: на дошці зазделегідь написані опорні слова, дати.

Учні повинні пояснити, яким чином кожен запис пов’язаний із долею М. Куліша.

Метод асоціативного мислення

“Тимофій Леміш”

диригент

100

1919

“Такі”

Іван Дніпровський

основоположник

психологічна Європа

10-7=3

1928

Учитель. Отож сьогодні ми маємо можливість перегорнути сторінки п’єси М. Куліша “Мина Мазайло”, поглибити свої знання про літературну та історичну епоху кінця 20 рр. XX століття.

Запис теми у зошити.

Учитель звертає увагу на інформаційні картки і пропонує кожному вибрати найвдаліший епіграф.

Вибір епіграфа і обмотивування(2- 3 учні).

Інформаційна картка
Юрій Шерех: „...Український театр дістав свою найкращу комедію, може, свою єдину комедію, якщо властивістю комедії вважати легкість, грайливість, ритмічність, грацію на підложжі глибокого, але тільки натягненого змісту”.
Юрій Лавріненко: „Персонажі схоплені в таких найсуттєвіших і оголених їх рисах, що цілий ряд типів остався в пам'яті глядача, немов маски старого вертепного українського театру”.
Микола Хвильовий: „Тільки епохальні п'єси можуть викликати таку велику дискусію і... тільки обмежені люди не розуміють, що саме такі п'єси і роблять у театрі епоху”.
Юрій Смолич: „Куліш-драматург був таланти світового масштабу. Не буду шукати безперечних аналогій у класиці - між Шекспіром і Шиллером або Мольєром чи Бомарше, але в сучасній йому радянській драматургії він не мав собі рівних”.
Віктор Петров: „За своїм змістом ідеологічні п'єси Куліша... були криком враженого почуття українця проти більшовизму і виявом розгубленості перед жахом диктатури пролетаріату... Органи диктатури розчавили письменника, але лишився біль і лишилося мистецтво, що втілює біль і протест розчавленої людини”.

IV. Мотивація навчальної діяльності учнів

Учитель. П'єса, що збирала аншлаги у Харкові, Дніпропетровську, Одесі, Вінниці, Херсоні, Маріуполі (зважте, названі міста південної і східної частини України), а також у Києві, Львові, Житомирі.

П'єса (чи не єдина у Куліша, не перекладена іншою мовою, у тому числі російською) в україномовному варіанті „гастролювала” на сценах Грузії, Філадельфії, Нью-Йорка. То чи не заслуговує вона сьогодні на аншлаг у 11-ти класників (аншлаг не у значенні вашої присутності, бо вона почасти присилувана, а у значенні бажання зрозуміти)?

А може, герої М. Куліша „викажуть” нам сьогодні оголену правду нашої доби?

Антоніна Невель, дружина письменника, згадує, що після прем'єри п'єси у „Березолі”, глядачі – переважно російськомовні харків'яни – без злоби казали один одному: „Ну, що, мазайленята, збирайтеся до хати!”

Я не маю такої певності сказати: „Мазайленята, почнемо працювати!” – і думаю, що сьогодні ви ще раз і мені, і собі доведете, що ви – люди якісно нової епохи.

V. Поглиблений аналіз художнього твору

1. Повідомлення учня. Дослідження історії п'єси

Завершено твір у грудні 1928 року, в січні 1929 року прочитано в Березолі, 18 квітня – березільська прем'єра (Мину грав Й. Гірняк), 22 березня 1929 року - прем'єра у Дніпропетровському театрі, пізніше (1929 – 1930 р.р.) у названих українських містах, у 1953 році – на сценах Нью-Йорка.

1-а публікація в журналі „Літературний ярмарок” (1929 р.), 2-а – окремою книжкою (1929 р.). Пізніше – вилучення, і у 1955 р. – вихід за кордоном.

Повернення – у кінці 90-х років

2. Історична довідка. Повідомлення про історичне підґрунтя процесу українізації.

У грудні 1922 р. утворено Радянський Союз. До нової держави увійшла більшість українських земель у складі Української Соціалістичної Радянської Республіки . Українці програли визвольні змагання за державну незалежність, і територія України була захоплена більшовиками.

СРСР як держава характеризувався тоталітарною системою керівництва, репресіями щодо інтелігенції, інакодумців. Досвід громадянської війни свідчив, що більшовики не мають широкої підтримки серед українського населення. Тому вони були змушені піти на поступки у національному питанні: на XII з'їзді РКП(б) у 1923 р. оголошено курс на „коренізацію”, яка впроваджувалася в усіх радянських республіках, а в Україні мала назву українізація.

Українізація передбачала:

- виховання кадрів із представників корінної національності;
- впровадження в роботу партійного і державного апарату української мови;

- сприяння розвитку національної культури (і літератури зокрема).

Українізацією керували відомі більшовики, які були прихильниками національного відродження, - Микола Скрипник, Олександр Шумський.

Із згортанням Нової економічної політики курс на українізацію було припинено, а багатьох активних діячів ув'язнено або розстріляно. Серед них великий відсоток складали українські радянські письменники.

3. Елемент бесіди на емоційне сприйняття

(Найяскравіша сцена, найщиріший сміх, обурення, злість).

4.Визначення жанру твору

1. Микола Куліш визначив цю п'єсу як комедію.
2. Філологічний водевіль, бо суперечки між персонажами точаться навколо української мови.
3. У той же час сучасні українські літературознавці схиляються до такої точки зору. Типова трагікокомедія. Хоч у творі є багато комічних епізодів, використано чимало засобів сміху, все ж явна трагічність становища української мови та зацькованого народу.

5.Фронтальна перевірка знання тексту

Завдання: визначити, кому із героїв належать прочитані слова.

1. – Господи, то єсть преблагий Господи! У такому, сказать, маленькому віршикові і така сила правильних проїзношень (Мині Марковичу Мазайлу).
2. – Не бачили, не читали? „ Харків” – написано. Тільки що під'їхали до вокзалу, дивлюсь – отакими великими літерами: „Харків”. Дивлюсь – не „Харьков”, а „Харків”! Навіщо, питаюсь, навіщо ви нам іспортіли город?(Тьоті Моті).
3. – Доводи? Будь ласка, - доводи. Да этого не может быть, потому што этого не может быть нікада. (Тьоті Моті)
4. - ...Подумай, Мино! Подумай, що скажуть на тім світі діди й прадіди наші, почувши, що ти міняєш прізвище ...(Дядьку Тарасу).
5. – Я так і знала, я так і знала, що діло тут нечисте... Так он вони хто, ваші українці! Тепер я розумію, що таке українська мова. Розумію! Австріяцька видумка, так? (Тьоті Моті)
6. – Чи, може, й ви мене не розумієте, як ті у трамваї... Тільки слави, що на вокзалі „Харків” написано, а питаєшся по-

нашому, всяке на тебе очі дере... Всяке то тобі штокає, какає – приступу немає. Здрастуйте, чи що! (Дядьку Тарасу)

7. – По-моєму, прилічнєє бить ізнасілованной, нежелі українізірованою. (Тьоті Моті)
8. – Заставлю! Виб'ю з голови дур український! Як ні – то через труп переступлю! Через труп!.. (Мина про Мокія Мазайлисі та Рині)
9. – Там такий, що в нього кури по-українському говорять. (Килина Трохимівна про дядька Тараса.)
10. – Та в нього іншого ж боку немає, а ти кажеш: тільки з українського. Та він же з усіх боків український! (Уля про Мокія Рині)

6. Інсценізація уривка з п'єси (розмова Мокія з Улею). Дія II, 4 (від слів Мокія: «...Рідня – а нема до кого слова промовити» до слів Улі «Українізуйте, Моко»)

Досить красномовно описує явище українізації Микола Куліш у своїй п'єсі.

7. Аналіз твору через визначення символіки образів п'єси

- Дайте характеристику персонажам через їх ставлення до українізації.

Словникова робота.

Манкурт, -а, ч. Про людину, що забула минуле, відмовилася від національних традицій, втратила моральні орієнтири, цінності.

Нігіліст, -а, ч. 1. Людина, яка заперечує усталені суспільством норми, принципи, закони. 2. Представник російської різночинної інтелігенції 60 років 19 ст., що негативно ставився до буржуазно-дворянських традицій, звичаїв.

Ренегат, -а, ч. 1. Той, хто поступився своїми переконаннями і перейшов у табір противників; зрадник. 2. Людина, яка зреклася своїх релігійних уявлень, свого віросповідання.

Філістер, -а, ч., книжн. Самовдоволена, обмежена людина з міщанським світоглядом і святенницькою поведінкою; міщанин, обиватель

VI. Підведення підсумків уроку

Технологія, „Незакінчене речення”

Сьогодні на уроці я ... зрозумів

переконався

відчув
побачив
дізнався ...

Слово вчителя.

Використовуючи такі різноманітні та яскраві образи Куліш відтворив наслідки українізації для українського народу.

VII. Інструктаж д/з

Домашнє завдання. Дати письмову відповідь на питання „Чи актуальним є поняття „мазайлівщина” сьогодні?”

Учитель української мови та літератури НВК №12 м. Рівного
Венцурик Людмила Михайлівна.